

Pwyllgor: **Pwyllgor Craffu Addysg a Dysgu**

Dyddiad y cyfarfod: **Dydd Mawrth 30 Tachwedd 2021**

Pwnc yr Adroddiad: **Adroddiad Ymgynghori Cynllun Strategol Cymraeg
mewn Addysg 10-mlynedd Blaenau Gwent**

Deiliad Portffolio: **Portffolio Addysg a Dysgu – Cyng. Joanne Collins**
Cyflwynir yr **Cyfarwyddwr Corfforaethol Addysg – Lynn Phillips**
Adroddiad gan: **Rheolwr Gwasanaeth Trawsnewid Addysg a Newid
Busnes – Claire Gardner**

Llwybr Adrodd								
Tim Rheoli Cyfarwyddiaeth	Tim Arweinyddiaeth Gorfforaethol	Deiliad Portffolio/ Cadeirydd	Pwyllgor Archwilio	Pwyllgor Gwas. Democrataidd	Pwyllgor Craffu	Pwyllgor Gweithredol	Cyngor	Arall (noder)
4.11.21	4.11.21	18.11.21			30.11.21			

1. **Diben yr Adroddiad**
Diben yr adroddiad yw rhoi cyfle i Aelodau graffu ar ddrafft Gynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg 10-mlynedd Blaenau Gwent, gan roi barn, sylwadau ac ymatebion yn unol â'r broses ymgynghori.
2. **Cwmpas a Chefnidir**
 - 2.1 Mae Adran 84 Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 yn ei gwneud yn ofynnol i bob Cyngor baratoi Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg (WESP). Diben y cynllun hwn yw nodi dull gweithredu strategol a chyfeiriad y Cyngor ar gyfer datblygu a chyflenwi darpariaeth cyfrwng Cymraeg ac addysg Gymraeg.
 - 2.2 **Cynllun 10-mlynedd Blaenau Gwent**
Yn 2017, cynhaliodd Llywodraeth Cymru adolygiad cyflym o gynlluniau arfaethedig awdurdodau lleol. Cydnabu'r adolygiad yr angen am newid, nid yn unig yn nhermau uchelgeisiau cynlluniau unigol, ond hefyd o ran y fframwaith ddeddfwriaethol a nodwyd gan Lywodraeth Cymru. Dangosodd yr adolygiad angen i newid y rheoliadau a'r canllawiau, ynghyd â newid sylweddol yn nulliau gweithredu Llywodraeth Cymru ac awdurdodau lleol ynghylch cynllunio. Fel canlyniad, adolygodd Llywodraeth Cymru y fframwaith ddeddfwriaethol yn gysylltiedig gyda'r WESP, gyda'r ffocws allweddol ar greu fframwaith sy'n galluogi awdurdodau lleol i ddatblygu cynlluniau strategol hirdymor.
 - 2.3 Cyn pandemig COVID-19, roedd Llywodraeth Cymru yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol gyflwyno drafft cyntaf eu cynllun 10-mlynedd i Weinidogion Cymru erbyn 31 Ionawr 2021; fodd bynnag, oherwydd y pandemig a'r gofynion ymateb argyfwng, cafodd yr amserlen cyflwyno ei diweddarau. Yn dilyn y cyfnod drafftio a'r ymgynghoriad dilynol, cyflwynwyd Rheoliadau Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg (Cymru) 2019, ynghyd â drafft ganllawiau ar 5 Rhagfyr 2019 a daethant i rym ar 1 Ionawr 2020. Mae'n rhaid i awdurdodau lleol gyflwyno drafft cyntaf eu cynllun deng

mlynedd i Weinidogion Cymru ar 31 Ionawr 2022, gyda'r cynllun i fod yn weithredol o fis Medi 2022. Bydd WESP cyfredol Llywodraeth Cymru yn parhau mewn grym tan y diwrnod hwnnw.

- 2.4 Mae Llywodraeth Cymru yn disgwyl i gynlluniau 10-mlynedd awdurdodau lleol gynnwys y dilynol:
- Gweledigaeth glir a chryno yn seiliedig ar y prosiect a gytunwyd;
 - Proffil addysg lleol (nifer dysgwyr oedran ysgol, nifer yr ysgolion ym mhob categori, a nifer y dysgwyr o fewn pob categori ysgol);
 - Data allweddol ar gyfer pob deiliant (llinell sylfaen bresennol ac amcanestyniadau)
 - Unrhyw gynlluniau neu ffactorau lefel uchel sy'n effeithio ar addysg yn y sir;
 - Nodau ac amcanion clir dan y 7 deiliant;
 - Cysylltiad clir rhwng sut mae pob agwedd o'r cynllun yn cyfrannu at y weledigaeth a'r prif darged; a
 - Chysylltiad clir rhwng y cynllun a strategaethau a meysydd polisi perthnasol eraill awdurdodau lleol.
- 2.5 Gan weithio'n agos gyda Fforwm Cymraeg mewn Addysg Blaenau Gwent, mae Addysg wedi cynhyrchu drafft WESP 10 mlynedd (**Atodiad 1**) sy'n ystyried rheoliadau a chanllawiau Llywodraeth Cymru, ar gyfer ymgynghoriad, cymeradwyaeth wleidyddol a'i gyflwyno i Lywodraeth Cymru erbyn 31 Ionawr 2022.
- 2.6 Bydd y cyfnod ymgynghori yn dechrau ddydd Gwener 5 Tachwedd 2021 gan ddod i ben am 12 canol-dydd ddydd Llun 3 Ionawr 2022. Caiff pob ymateb eu hystyried, ynghyd â'r goblygiadau cysylltiedig, yn cynnwys unrhyw newidiadau i'r cynllun fel canlyniad i'r ymgynghoriad. Byddwn wedyn yn cynhyrchu fersiwn terfynol i'w gymeradwyo gan Bwyllgor Gweithredol y Cyngor cyn ei gyflwyno i Weinidogion Llywodraeth Cymru i'w ystyried a'i gymeradwyo. Unwaith y'i cytunwyd, daw'r cynllun i rym o fis Medi 2022.
- 2.7 Gweledigaeth Cyngor Blaenau Gwent ar gyfer addysg cyfrwng Cymraeg yw:
- “Adeiladu ar y cynnydd cryf a wnaed hyd yma drwy greu system addysg gynaliadwy sy'n cynyddu'r ddarpariaeth, y galw a'r defnydd o'r Gymraeg; creu dinasyddion medrus ac wedi eu grymuso sy'n falch i fyw a gweithio o fewn a hefyd tu allan i Gymru’.*
- 2.8 Nod strategol hyn fydd creu:
- Cymuned sy'n cofleidio'r iaith Gymraeg a'i diwylliant yn hyderus a gyda balchder.*
- 2.9 Byddwn yn anelu i gyflawni ein gweledigaeth drwy hyrwyddo, datblygu a chyfoethogi darpariaeth a gwasanaethau Cymraeg. Gwnawn hynny drwy gydweithio'n agos gyda'r Fforwm Addysg Gymraeg, ynghyd â phartneriaid

strategol allweddol eraill yn cynnwys Llywodraeth Cymru ac awdurdodau lleol eraill. Mae ein hamcanion strategol yn cynnwys:

- Codi proffil addysg Gymraeg ynghyd â manteision bod yn ddwyieithog;
- Creu sefydliadau dysgu ansawdd uchel ffyniannus sy'n cefnogi ymgysylltu effeithlon rhwng disgyblion, staff, y gymuned a phartneriaid;
- Cefnogi integreiddio gwasanaethau a chreu profiad cynnwys trochi ar gyfer dysgwyr;
- Sicrhau gwella gwaith rhwng ysgolion a phartneriaeth, gan hwyluso defnydd a datblygiad ehangach o'r Gymraeg;
- Creu gweithlu medrus a chynaliadwy, sy'n ymroddedig i ddatblygiad proffesiynol parhaus;
- Sicrhau amgylcheddau addysgu a dysgu cynhwysol a chyfleoedd i bob dysgwr; a
- Gwella cyfleoedd dilyniant drwy adolygu a gweithredu cwricwlwm sydd wedi ei alinio'n gadarn i addysg bellach ac addysg uwch.

2.10 Bydd y Cyngor yn anelu i gyflawni'r deilliannau dilynol a nodir gan Lywodraeth Cymru, sy'n adlewyrchu taith addysg y dysgwr ac sy'n gydnaws gyda meysydd polisi Cymraeg 2050 ac Addysg yng Nghymru: Ein Cenhadaeth Genedlaethol:

- Deilliant 1 – Mwy o blant meithrin/tair oed yn cael eu haddysg drwy gyfrwng y Gymraeg.
- Deilliant 2 – Mwy o blant dosbarth derbyn/pump oed yn cael eu haddysg drwy gyfrwng y Gymraeg.
- Deilliant 3 – Mwy o blant yn parhau i wella eu sgiliau Cymraeg wrth drosglwyddo o un cyfnod o'u haddysg statudol i un arall.
- Deilliant 4 - Mwy o ddysgwyr yn astudio ar gyfer cymwysterau Cymraeg (fel pwnc) a phynciau drwy gyfrwng y Gymraeg.
- Deilliant 5 - Mwy o gyfleoedd i ddysgwyr ddefnyddio'r Gymraeg mewn cyd destunau gwahanol yn yr ysgol.
- Deilliant 6 – Cynnydd yn y ddarpariaeth addysg cyfrwng Cymraeg i ddisgyblion ag anghenion dysgu ychwanegol (ADY) yn unol â'r dyletswyddau a bennir gan y Ddeddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018.
- Deilliant 7 – Cynnydd yn nifer y staff sy'n gallu addysgu Cymraeg (fel pwnc) a thrwy gyfrwng y Gymraeg.

2.11 Er mwyn sicrhau ein bod yn cyflawni'r weledigaeth ac amcanion a nodir uchod, mae Cyngor Blaenau Gwent yn ymroddedig i weithio tuag at darged uchelgeisiol Llywodraeth Cymru, i gynyddu cohort Blwyddyn 1 a addysgir drwy gyfrwng y Gymraeg i 75 o ddisgyblion. O gymharu gyda data llinell sylfaen 2019/20 a ddefnyddir gan Lywodraeth Cymru, byddai hyn yn gyfartal â 10% (cynnydd o 6 pwynt canran) yng nghyfanswm y cohort Blwyddyn 1 a addysgir drwy gyfrwng y Gymraeg erbyn 2032.

3. **Opsiynau ar gyfer Argymhelliad**

3.1 **Opsiwn 1:** Y Pwyllgor Craffu Addysg a Dysgu yn ystyried ac yn derbyn y drafft WESP 10-mlynedd.

3.2 **Opsiwn 2:** Y Pwyllgor Craffu Addysg a Dysgu yn ystyried yr adroddiad ac yn rhoi sylwadau a barn ar y drafft WESP 10-mlynedd.

4. **Tystiolaeth o sut mae'r pwnc hwn yn cefnogi cyflawni'r Cynllun Corfforaethol / Cyfrifoldebau Statudol / Cynllun Llesiant Blaenau Gwent**

4.1 Mae'n ddyletswydd statudol ar y Cyngor i gynhyrchu dogfen WESP yn unol ag Adran 84 Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013. I gael mwy o wybodaeth, gweler y cyd-destun strategol a nodir yn y cynllun (Tudalen 3 a 4 **Atodiad 1**).

4.2 Mae'r WESP yn ganolog wrth sicrhau mynediad parhaus i a datblygiad y Gymraeg yn unol gyda nod Llywodraeth Cymru o filiwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050. Mae Addysg hefyd yn cyfrannu'n sylweddol at Gynllun Llesiant Blaenau Gwent gan fod Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn ei gwneud yn ofynnol i gyrrff cyhoeddus weithio tuag at saith nod llesiant, gyda 'Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu' yn un ohonynt. Mae'n ddyletswydd ar y Cyngor i hyrwyddo a hwyluso'r defnydd o'r Gymraeg a gweithio tuag at y nodau llesiant. Mae gan y broses ar gyfer cynllunio addysg cyfrwng Cymraeg hefyd sail statudol dan Adran 84 Deddf 2013.

5. **Goblygiadau pob Opsiwn**

5.1 **Effaith ar y Gyllideb (effaith tymor byr a thymor hir)**

Yn unol â gweithrediad effeithlon WESP Blaenau Gwent, byddwn yn anelu i gyflwyno cyfres o brosiectau i hybu'r ddarpariaeth o addysg cyfrwng Cymraeg. Un cynnig o'r fath yw'r ysgol gynradd Gymraeg newydd 210 lle y bwriedir ei gweithredu o dymor yr Hydref 2033. Cafodd cyllid cyfalaf ar gyfer y prosiect hwn (ar gyfradd ymyriad o 100%) ei sicrhau drwy Grant Cyfalaf Cyfrwng Cymraeg Llywodraeth Cymru. Yn ychwanegol mae'r Pwyllgor Gweithredol wedi cymeradwyo'r cyllid refeniw i gefnogi gweithrediad.

Ceisir cyllid cyfalaf ar gyfer cynlluniau'r dyfodol drwy Grant Cyfalaf Cyfrwng Cymraeg Llywodraeth Cymru a/neu Raglen Ysgolion yr 21ain Ganrif. Bydd hefyd oblygiadau refeniw ar gyfer cynigion prosiect y dyfodol. Byddwn yn gwneud cais am gyllid refeniw tymor byr ar gyfer y cynigion hyn drwy Lywodraeth Cymru. Os na fydd cyllid refeniw ar gael, caiff unrhyw gostau refeniw ychwanegol (tymor byr a thymor hir) eu sicrhau o Gyllideb Ysgolion Unigol. Rhoddir adroddiad ar gynigion drwy brosesau gwleidyddol y Cyngor yn unol â gwahoddiadau ar gyfer cyflwyno pob achos busnes.

5.2 **Risg yn cynnwys camau lliniaru**

Mae'r goblygiadau dilynol yn berthnasol i'r Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg:

- Methiant i gyflawni'r deilliannau a thargedau a sefydlwyd o fewn y cynllun – caiff hyn ei liniaru gan y trefniadau monitro helaeth sydd ar waith. Mae'r tîm Trawsnewid Addysg yn adolygu cynnydd yn fisol, a rhoddir adroddiad i'r Fforwm Addysg Gymraeg bob tymor, aiff drwy brosesau gwleidyddol y Cyngor a rhoddir adroddiad yn flynyddol i Lywodraeth Cymru.
- Cydymffurfiaeth gyda dyletswydd statudol a goblygiadau deddfwriaethol – caiff hyn ei reoli yn unol ag adolygiad polisi ac arweiniad a datblygiadau ynghyd ag adnewyddu'r WESP ac adroddiadau blynyddol.
- Materion cynaliadwyedd o fewn y stad ysgolion yng nghyswllt addysg cyfrwng Cymraeg – caiff hyn ei reoli a'i liniaru gan ymgyrchoedd hyrwyddo blynyddol, asesiadau seiliedig ar alw, capasiti ysgolion ac amcanestyniadau. Mae'r model egin a gynigir hefyd yn rhoi cyfle i fynd i'r afael â galw cudd, gan hybu twf pellach.

5.3 **Cyfreithiol**

Nid oes unrhyw oblygiadau cyfreithiol uniongyrchol yn gysylltiedig gyda'r adroddiad hwn.

5.4 **Adnoddau Dynol**

Nid oes unrhyw oblygiadau cyfreithiol uniongyrchol yn gysylltiedig gyda'r adroddiad hwn.

6. **Tystiolaeth Gefnogi**

6.1 **Gwybodaeth Perfformiad a Data**

Fe adolygodd y tîm Trawsnewid Addysg y cynnydd yn unol gyda'r Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg presennol (2017-2020), ac adroddwyd canlyniad hynny drwy brosesau gwleidyddol y Cyngor ym mis Rhagfyr 2020. Roedd hunanasesiad 2019/20 Blaenau Gwent yn seiliedig ar gynnydd allweddol yn unol gyda phob maes blaenoriaeth. Roedd yr hunanasesiad yn Oren, gyda'r gyfradd cwblhau ar gynllun gweithredu 2019/20 fel sy'n dilyn:

- 84% (neu 49 cam gweithredu) wedi eu cwblhau;
- 7% (neu 4 cam gweithredu) ar y gweill; a
- 9% (5 cam gweithredu) yn cael eu datblygu.

6.2 **Canlyniad a ddisgwylir i'r cyhoedd**

Mae'r WESP yn anelu i sicrhau, hwyluso, datblygu a gwella addysg Gymraeg, ynghyd â mynediad i ddarpariaeth gysylltiedig yn lleol.

6.3 **Ymgyfraniad (ymgyngori, ymgysylltu, cyfranogiad)**

Mae anghenion ac ymgysylltu rhanddeiliaid a defnyddwyr yn hollbwysig, ac fel ffocws allweddol o'r WESP, ei weithredu a'i fonitro. Mae'r cynllun yn destun ymgyngoriad yn ystod y cyfnod cynhyrchu a chaiff ei adolygu'n flynyddol. Yn ychwanegol, defnyddir prosesau ymgyngori cyhoeddus a phartner i lywio datblygu, cynnydd a dysgu yn gysylltiedig â chyflenwi'r cynllun.

- 6.4 **Meddwl am yr hirdymor (blaengynllunio)**
Mae gan y WESP dull gweithredu strategol ac mae'n sylfaen i gyfeiriad a chyflenwi darpariaeth cyfrwng Cymraeg ac addysg ym Mlaenau Gwent dros y 10 mlynedd nesaf.
- 6.5 **Ffocws ataliol**
Nod WESP yw sefydlu targedau clir, llunio, hysbysu a gwella cyflenwi darpariaeth cyfrwng Cymraeg ac addysg. Mae'r cynllun hefyd yn mynd i'r afael â materion a bylchau sy'n bodoli, gan wella darpariaeth, ymgysylltu a chydlyniaeth.
- 6.6 **Cydweithio/Gweithio Partneriaeth**
Mae Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg Blaenau Gwent angen dull cydweithio o ran datblygu, gweithredu, monitro a chynnydd. Caiff hyn ei gynnal drwy Fforwm Cymraeg mewn Addysg sydd â chynrychiolaeth eang o sefydliadau partner a grwpiau rhanddeiliaid, a chaiff ei warantu drwy brosesau gwleidyddol y Cyngor ac adroddiadau i Lywodraeth Cymru.
- 6.7 **Integreiddio (ar draws meysydd gwasanaeth)**
Mae Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg Blaenau Gwent wedi'i alinio gyda gofal plant, addysg a chwarae blynyddoedd cynnar; cynllunio lleoedd disgyblion, trefniadaeth ysgolion, Ysgolion y 21ain Garrif a gwaith y Cyfarwyddiaethau Gwasanaethau Cymdeithasol ac Amgylchedd ac Adfywio. Mae integreiddio gwasanaeth yn hanfodol i sicrhau gweithrediad effeithlon tra hefyd yn sicrhau mynediad priodol i addysg cyfrwng Cymraeg a darpariaeth gysylltiedig. Caiff y cynllun ei fonitro gan y Fforwm Addysg Gymraeg ac mae hefyd yn bwydo i fforymau allweddol eraill h.y. Derbyn i Ysgolion, Bwrdd Rhaglen Ysgolion yr 21ain Garrif ac yn y blaen.
- 6.8 **Datgarboneiddio a Gostwng Allyriadau Carbon**
Caiff unrhyw waith ffisegol a gynlluniwyd ac a gynhaliwyd o fewn gosodiadau addysg eu cynllunio er mwyn rhoi ystyriaeth i ddatgarboneiddio a gostwng allyriadau carbon.
- 6.8.1 Ar 2 Tachwedd 2021 cyhoeddodd Jeremy Miles, Gweinidog y Gymraeg ac Addysg, y bydd angen i bob adeilad ysgol a choleg newydd, gwaith adnewyddu mawr a phrosiectau ehangu, gyrraedd targedau Carbon Sero Net o 1 Ionawr 2022. Mae'r Cyngor yn ymroddedig i ac wedi dechrau gweithio gyda Llywodraeth Cymru i gynllunio rhoi'r agenda yma ar waith.
- 6.9a **Asesiad Effaith Dyletswydd Economaidd-Gymdeithasol**
Cynhelir Asesiad o'r Effaith Dyletswydd Economaidd-Gymdeithasol ar ddrafft terfynol y cynllun cyn ei gymeradwyo. Ar ôl cynnal asesiad o'r drafft, mae'r effaith gyffredinol yn niwtral. Mae WESP yn anelu i wella mynediad cyfartal i addysg Gymraeg.
- 6.9b. **Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb**
Cynhaliwyd Asesiad Sgrinio Effaith ar Gydraddoldeb yn unol gyda'r Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg, a benderfynodd nad oes unrhyw effaith

negyddol ar y nodweddion gwarchoddedig. Cynhelir sgrinio ac asesiadau effaith hefyd yn unol â phob prosiect yn gysylltiedig gyda'r WESP.

7. Trefniadau Monitro

7.1 Mae Llywodraeth Cymru yn disgwyl diweddariad blynyddol ar y cynnydd ar y WESP. Felly, mae'r tîm Trawsnewid Addysg yn adolygu ac yn monitro'r WESP yn fisol, gan roi adroddiadau bob tymor i'r Fforwm Addysg Gymraeg ac adroddiadau blynyddol i Lywodraeth Cymru. Yn ychwanegol, aiff adroddiadau datblygu a chynnydd y Fforwm Addysg Gymraeg drwy brosesau gwleidyddol y Cyngor yn flynyddol. Mae'r WESP hefyd yn ffocws allweddol o Fwrdd a Fforwm Derbyn Rhaglen Ysgolion y 21ain Ganrif.

Dogfennau Cefndir/Dolenni Electronig

Atodiad 1 – Drafft Gynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg Blaenau Gwent